

Streuvels, Stijn (1971), *Volledig werk I. s.l., Orion.*

DAGEN (1903)

De kalfkoe

Een langdradig, bijzonder onnozel verhaal over het koppel Doka (de vrouw) en Ghielen (de man), die een koe hebben die moet kalven, maar al een maand over tijd is. Ze willen ervan af en slagen erin om aan verkoper Vinie wijs te maken dat de koe over een maand moet kalven. Ghielen wil 600 frank voor de koe maar Vinie biedt hoogstens 550 frank. Ghielen slaat dat bod af en Vinie vertrekt, zeggende dat Ghielen die avond naar Vinie mag komen als hij van gedacht verandert. In dat geval zal hij de koe de volgende morgen komen kopen. Doka en Ghielen denken dat Vinie nog van gedacht zal veranderen, maar dat gebeurt niet. Dus trekt Ghielen 's avonds door de vrieskou en de sneeuw naar Vinie. Naarmate het later wordt en hij nog steeds niet terug thuis is, wordt Doka steeds ongeruster. De koe krijgt honger en Doka moet in haar eentje proberen de zware ketel met voeder van boven het vuur te halen. Terwijl ze de ketel van de haak haalt, schieten haar kleren in brand. Ze loopt naar buiten, maar stort verbrand neer. Ghielen is nog niet terug. Misschien zijn ze gestraft omdat ze Vinie wilden bedriegen (914).

Dit verhaal loopt uit op een compleet decrescendo. Na lectuur denk je: heb ik nu al die moeite gedaan om heel dit verhaal te lezen en dan uit te komen op zo'n flauw einde? Het verhaal bulkt van de overbodige natuurbeschrijvingen, Streuvels haalt heel zijn arsenaal aan onbekende dialectwoorden boven die op geen enkele manier het verhaal verrijken, maar integendeel alleen maar ontoegankelijker maken, en hij vermeit zich in totaal nutteloze, uiterst gedetailleerde beschrijvingen. Het lijkt soms meer op het verslag van een volkskundig onderzoek dan op een verhaal. Bijvoorbeeld:

De wijven waren geduffeld in lange, zwarte mantels, de kap diep over de gebogen kop en de boeren met hun blauwe kiel waaronder uit de dikke winterfrak bij 't gaan hen in de hamen sloeg. Ze hadden meestal een vellen klak met oorlappen diep neergetrokken en ze liepen vernepen, kerneutelig opgekrompen van de koude en haastig vernibbeld om in de kerk te zijn.

Bovendien blijkt – zoals dikwijls bij Streuvels – ook de grammatica niet in orde (tweede helft van zin 1 over de boeren).

901: Hij wreef het schuim met warm water over kin en wangen en schrapte dan traag met 't scheermes over zijn slutshangend vel dat 't ruiste. [voorbeeld van totaal nutteloze details die niets bijdragen tot het verhaal]

Dit langdradige verhaal zonder plot of intrige is een complete mislukking.

Naar buiten

Nog zo'n langdradig, onnozel verhaal zonder intrige. Doka, een mismaakte die kreupel is aan een been (932) – daar schijnt Streuvels nogal een voorkeur voor te hebben –, mag op een dag op toer met Manes, die zand verkoopt en een carrière aan het opbouwen is om rijk te worden. Terwijl Doka in een dorp van deur tot deur gaat om zand te verkopen, steelt hij ergens een paar klompen. Op 't einde van het verhaal geeft een oude vrouw een blinde, zieke kat in een zak aan Manes. Die slaat de kat onmiddellijk dood tegen het karrewiel en zegt aan Doka dat hij het vlees verkoopt aan de slagers die het verkopen voor konijn en dat hij aan de kattenpels ook wat verdient. Dat opent voor Doka perspectieven: hij zal voortaan de vele katten uit zijn dorp vangen en doden en hij is ook blij met de gestolen klompen. Einde.

Ook hier weer eindeloos veel details, maar dit keer niet met betrekking tot de natuur en totaal geen intrige of spanning, behalve in verband met het stelen van de 'kloefen'.

Opnieuw langdradig en vervelend.

Sint-Jan

Een verhaal over Wieze, een vrouw met twee kleine kindjes, Jantje en Pierke (942), die nog in de wieg liggen. Zij weeft het een of het ander. Haar man heet Jan en omdat het de volgende dag het feest van Sint-Jan is, bereid ze hem een verrassing voor: een kilo tabak, twee kaarsen en twee stenen pijpen die ze na aankoop verstopt, en kriecken, dat alles versierd met bloemen (956). Jan komt thuis, 's nachts droomt Wieze dat haar kindjes – in de droom zijn ze vijf jaar – verdrinken in de waterput, maar het is maar een kwade droom. 's Ochtends krijgt Jan zijn cadeaus en wacht hun een gelukkige dag.

Het valt mij nu op dat in veel verhalen braaf gebeden wordt voor het slapengaan (952).

Het enige wat hier knap is, is de beschrijving van een droomtoestand waarin de dromende machteloos verlamd is:

954: zij hield de adem op en bespiedde al hun stappen in angstvalligheid. Als ze geweld deed om te roepen, stokte de stem haar in de keel en wat ze ook wrocht om de armen te zwaaien en teken te doen, haar leden bleven slap [...] Op 't gerucht van de dubbele plons, gerocht de schreeuw uit haar keel.

Voor de rest is dit weer een inhoudloos verhaal, bovendien meer dan ooit doorspekt met oeverloze totaal nutteloze natuurbeschrijvingen. De beschrijving van de manier waarop Wieze weeft of waarop ze de 'tele' tabak voor haar man versiert, is ronduit irritant. Het gebruik van een massa onbegrijpelijke, zogezegd dialectische woorden, is ook zeer irritant. Het is een opeenstapeling van 'vondsten' waarvan de helft de lezer compleet ontgaat. Je vraagt je af wat de meerwaarde daarvan is. Bovendien maakt Streuvels – misschien met opzet, maar het stoort daardoor niet minder – veel fouten tegen de grammatica en hij vervoegt de werkwoorden zeer dikwijls verkeerd. Bijvoorbeeld 'ontwekt' voor 'ontwaakt' (955), wat is daarvan de toegevoegde waarde?

Ik heb niet veel zin om deze bundel verder te lezen. Het is tijdverlies. Temeer daar dan nog zo'n bundel uit 1903 op volgt: 'Minnehandel'. Ik lees in veel besprekingen en boeken dat Streuvels zijn beste periode heeft gehad voor de Eerste Wereldoorlog, maar daar heb ik nog niet veel van gemerkt.

Philip Vermoortel

04-2021